

Recull de recursos. Núm. 9

Abril 2004

Aprendre a participar

Comprometre's de manera responsable per assolir objectius socioambientals comporta la idea de participació. Perquè la participació és la clau per trobar fórmules de convivència que integrin els interessos individuals amb els col·lectius i apropar-nos a valors com la solidaritat, la justícia, la cooperació i el respecte. La participació és una capacitat, un dret i un deure social. I és una finalitat en ella mateixa, ja que constitueix la pràctica modeladora de la societat que volem, en la qual cada persona ha de ser escoltada i ha d'escoltar també a la resta.

Per això els educadors ens plantegem la necessitat d'educar i d'educar-nos per a la participació.

Us presentem...

Lectures bàsiques

Per començar

Lectures d'aprofundiment

Per qui vulgui saber-ne més

Llibres per a infants i joves

Fins als 16 anys

Materials didàctics

Per a tothom

Vídeos i jocs

Imatges i paraules

Experiències

D'escoles i ciutadanes

Webs

Guia per a navegants

...Lectures bàsiques

ALIÓ, M^a. A.; OLIVELLA, M. (coord.). **Per viure bé nosaltres i les generacions que vindran: com prendre part a fer sostenibles els nostres pobles i ciutats.**

Barcelona: la Diputació, 1999. 143 p.

Informació sintètica sobre la participació ciutadana i la sostenibilitat als municipis.

Educar, participar. Ciclos: cuadernos de comunicación, interpretación y educación ambiental. 1997, núm. 1.

Valladolid: Gestión y Estudios Ambientales, 1997-.

Monogràfic sobre participació.

Guía de acción de los Grupos Locales del WWF. Madrid: WWF España, 1995. 50 p.

Guia editada pel WWF pensada per crear grups locals. Tot i no ser recent, és molt útil i pràctica com a eina de treball.

Inclou pautes per organitzar un grup, treballar coordinadament i en equip, realitzar activitats, comunicar les accions, captar fons i socis.

HART, R. A. **La participación de los niños en el desarrollo sostenible.** Barcelona: P.A.U. Education, 2001. 208 p.

Manual amb principis i mètodes participatius per implicar els nens en projectes de medi ambient i de desenvolupament de la comunitat.

HERAS, F. **EntreTantos: guía práctica para dinamizar procesos participativos sobre problemas ambientales y sostenibilidad.** Valladolid: GEA, 2003. 137 p.

IGLÉSIAS, M.; VERNIS, A. **El voluntariat: reptes de futur i experiències properes.** Barcelona: Torre Jussana, 2001. 73 p.

Lectura obligada per introduir-se en el tema del voluntariat. Reflexiona sobre els reptes que ha d'afrontar el voluntariat i exposa diverses experiències.

PEGUERO, S. **La cultura de la participació.** Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 1997. 64 p.

Promou la reflexió sobre la participació, i proposa una pràctica activa i responsable per part de tots els sectors de la comunitat educativa.

TONUCCI, F. **Cuando los niños dicen ¡basta!** Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2003. 303 p.

L'autor dona la paraula als nens, i a través de 26 frases recull les seves protestes i propostes. Es planteja la importància d'escoltar els nens i d'estar disposats a defensar les seves posicions i necessitats.

TONUCCI, F. **La ciutat dels infants: una manera nova de pensar la ciutat.** Barcelona: Barcanova, 1997. 231 p.

L'obra exposa les idees de Tonucci sobre els problemes que afecten la vida quotidiana de la infància en les ciutats. Descríu projectes i experiències educatives en què participen nens i nenes de diversos indrets per millorar la qualitat de vida en la seva ciutat.

VILASANTE, T. R. **Fent la sostenibilitat participativa per fer sostenible la participació. Papers de sostenibilitat.**

2001, núm. 2. Barcelona: Ecoconcern, 2000-.

...Lectures d'aprofundiment

ALFONSO, C. **La participación de los padres y madres en la escuela**. Barcelona: Graó, 2003. 155 p.

Obra pràctica i molt completa sobre la participació de les famílies a l'escola, des dels consells escolars a les AMPA i l'interès en l'activitat quotidiana dels fills.

CASTRO, R. de. **Voluntariado ambiental: claves para la acción proambiental comunitaria**. Binissalem: Di7, 2000. 292 p. (Monografías de educación ambiental; 7).

Guia que dona idees per a la creació de grups de voluntaris ambientals i per dur a terme una gestió eficient dels projectes d'acció. Analitza també diversos àmbits d'intervenció com el litoral, els espais naturals, l'entorn urbà, etc.

FONT, J.; GOMÀ, R. **Criteris i propostes per a la participació ciutadana de l'Agenda 21 de Barcelona**. Barcelona: l'Ajuntament, 2001. 21 p.

Document realitzat per l'Equip d'Anàlisi Política de la Universitat Autònoma de Barcelona per orientar la fase de participació ciutadana de l'Agenda 21.

MARTÍNEZ, À. (coord.). **Viure la democràcia a l'escola: eines per intervenir a l'aula i al centre**. Barcelona: Graó, 1999. 199 p.

Síntesi d'un treball realitzat per mestres de València. A partir de situacions quotidianes, aporta claus conceptuals per reflexionar i aprofundir en la democràcia a l'escola.

Processos participatius en la gestió d'espais naturals [en línia]. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2000 [Consulta: 23 abril 2004]. Disponible a: <<http://www.fbofill.org/php/publicacions/pdf/319.pdf>>.

PUIG, J. **Cómo fomentar la participación en la escuela**. Barcelona: Graó, 2000.

Proposa idees i recursos per que els educadors incentivin la participació dels alumnes en la vida de l'escola.

SUBIRATS, J.; BLANCO, I.; BRUGUÉ, J. et al. **Experiències de participació ciutadana en els municipis catalans**. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2001. 195 p. (Estudis; 18).

Criteris per reflexionar sobre processos i experiències de participació ciutadana basats en iniciatives portades a terme en 27 municipis de tota Catalunya.

TÀBARA, J. D. **Acció ambiental: aprenentatge i participació vers la sostenibilitat**. Binissalem: Di7, 1999. 179 p. (Monografies d'educació ambiental; 4).

Aportacions des de la sociologia i la política contemporànies per a l'acció i la participació social en temes de medi ambient.

...Llibres per a infants i joves

CAPDEVILA, R.; CAPDEVILA, C. **Les tres bessones fan les paus**. Barcelona: Icaria, etc., 2001. [40] p.

A partir de 4 anys. Una història per entendre la cooperació, el diàleg i la comunicació.

LUNA, G. **Així és l'Agenda 21**. Arly Jones (il.). Barcelona: Mediterrània; Cambrils: l'Ajuntament, 2002. [16] p. (Ciutat i natura, 29).

A partir de 10 anys.

NEVADERAS. **El misterio de la huerta de los membrillos: un cuento basado en el libro blanco de la educación ambiental en España**. [Madrid]: Ministerio de Medio Ambiente, 1999. [32] p.

SORRIBAS, S. **El zoo d'en Pitus**. Barcelona: La Galera, 2003. 148 p. (Grumets, 1).

A partir de 8 anys.

...Materials didàctics

FRANQUESA, T., et al. **Hàbitat: guia d'activitats per a l'educació ambiental**. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Institut d'Educació, 1999. 360 p.

Infants des de 4 anys, joves i adults. Guia pràctica amb 50 activitats de caire lúdic per a l'àmbit educatiu formal i no formal. Les activitats centrades o relacionades amb la participació són la núm. 49 (Un projecte comú), la núm. 7 (A les fosques) i la núm. 39 (La solució menys dolenta).

La democràcia més enllà de les urnes [en línia]. Intermón Oxfam [Consulta: 23 abril 2004]. Disponible a: <www.intermonoxfam.org/globalcat>.

Eina amb orientacions per al professorat i informació de context sobre el tema.

MARÍN, M.; TROYANO, Y. (coords.). **Trabajando con grupos: técnicas de intervención**. Madrid: Pirámide, 2004. 234 p.

...Vídeos i jocs

L'Agenda 21. Sostenibilitat: part 1 [Enregistrament vídeo]. Barcelona: Tibidabo Ediciones, c2003. 1 videocasset [VHS]: 11 min.

La alternativa del juego: juegos y dinámicas de educación para la paz. 4ª ed. Madrid: Los Libros de la Catarata, 1999. 2 v.

HormigaZ [Enregistrament vídeo]. Directed by Eric Darnell, Tim Johnson. Madrid: DreamWorks, 2001. 1 DVD : 82 min. Animació-ficció.

Voluntariado ambiental: participando en la mejora de nuestro entorno [Enregistrament vídeo]. [Sevilla]: Junta de Andalucía, 1997. 1 videocasset [VHS]: 15 min.

...Experiències

PARTICIPACIÓ EN ESCOLES

Agenda 21 Escolar

Programa de l'Ajuntament de Barcelona a través del qual les escoles es comprometen amb el futur.

WEISSMANN, H.; LLABRÉS, A. **Guia per fer l'Agenda 21 escolar**. Barcelona: l'Ajuntament, 2001. 80 p.

www.bcn.es/agenda21/A21_ESCOLAR.htm

Audiència Pública

Anualment es realitza a Barcelona una Audiència Pública en la qual els infants proposen a l'Administració municipal l'adopció de determinats acords.

ESCAIOLA, E. **La participació del jovent a la vida ciutadana: audiències públiques als nois i noies de Barcelona. Perspectiva escolar**, 2003, núm. 271, p. 69-75.

www.bcn.es/educacio/catala/participacio_audiencia.htm

De mi escuela para mi ciudad

Projecte d'educació ambiental de l'Ajuntament de Segòvia basat en la participació infantil i juvenil.

¡Hola Segovia! ¿Qué tal estás?: analizando la situación ambiental de la ciudad. Segovia: Ayuntamiento de Segovia. Parques y Jardines, Junta de Castilla y León, 2000. 84 p.

<http://geaweb.com/demiesc>

Escola de l'Almoines

L'escola del poble de l'Almoines ha recopilat una sèrie d'experiències sobre les assemblees i la seva posterior coordinació entre les diferents etapes educatives.

CARBÓ, L. (coord.). **Una escola participativa i democràtica**. València: Tàndem, 2003. 88 p.

Plenari dels Infants i Adolescents

A la ciutat de Lleida, des de 1998 es crea anualment un òrgan consultiu, participatiu i de representació de la població infantil i adolescent. Algunes de les propostes presentades han estat dutes a terme per l'Ajuntament.

<http://ime.paeria.es/plenaridelsinfants/>

PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Agenda 21 de Barcelona

CASTIELLA, T.; FRANQUESA, T. (coords.). **Acció 21: guia metodològica per avançar cap a la sostenibilitat de Barcelona**. Barcelona: l'Ajuntament, 2003. 86 p.

www.bcn.es/agenda21

Consensus

Eina virtual de participació ciutadana amb experiències de vuit ajuntaments catalans. En destaquem l'experiència de Rubí, on els ciutadans participen en el pressupost d'inversions a la ciutat.

www.localret.es/proyectos/consensus/

El Parque Oliver

Iniciativa d'un barri de Saragozza per crear, amb la participació conjunta de col·lectius i associacions, un espai públic compartit i valorat per tots.

El Parque Oliver: ¡Vívelo! [Zaragoza]: Gobierno de Aragón, 1996. 61 p.

Encontre Ciutadà Internacional

Trobada internacional consolidada com un espai d'anàlisi, de discussió i de reflexió.

www.bcn.es/encontreciutada/catala/index.htm

Fòrum 2000 d'Educació Ambiental

Procés participatiu durant el qual més de 500 persones dedicades a l'educació ambiental a Catalunya van debatre i acordar objectius de futur.

Fòrum 2000 educació ambiental: per renovar l'educació davant els reptes de la sostenibilitat: guia de debat.

Barcelona: Societat Catalana d'Educació Ambiental, 1998. 1 vol.

Projecte Rius

Projecte participatiu que permet a qualsevol grup inspeccionar l'estat d'un tram de riu i aportar dades útils per obtenir informació sobre l'estat del conjunt dels rius catalans.

www.projecterius.org

Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat

Iniciativa portada a terme per la Diputació de Barcelona vers les necessitats de molts municipis d'avançar cap a models més sostenibles de desenvolupament.

www.diba.es/xarxasost

I més projectes, descrits a la següent bibliografia:

BCN, ciutat oberta a la participació: experiències innovadores de participació en la gestió pública.

Barcelona: Torre Jussana, 2002. 105 p.

CASTRO, R. de (coord.). **Voluntariado ambiental, participación y conservación del Medio Ambiente**.

Sevilla: Junta de Andalucía. Consejería de Medio Ambiente, 1998. 205 p.

Recull de les *Jornadas de voluntariado ambiental* a Andalusia. Es presenten experiències d'arreu del món.

FRANQUESA, T.; CERVERA, M.; ESPIGULÉ, J. **Una nova relació amb la natura i amb la gent: l'experiència dels voluntaris de Collserola**.

Barcelona: Universitat de Barcelona, 1996. 35 p.

MARTELL, M.; CANALS, R.M.; SUREDA, V. **La participació i l'Agenda 21 local**. Barcelona: Diputació de Barcelona. Àrea de Medi Ambient, 2003. 174 p.

Més ciutat, més participació: seminari europeu = Más ciudad, más participación: seminario europeo.

[Barcelona]: Torre Jussana, 1999. 80 p.

Resum de les actes del seminari europeu celebrat a Barcelona el gener de 1999.

 ...Webs**www.bakeaz.org**

ONG dedicada a la investigació, la formació i la sensibilització en temes socials i ambientals. Entre altres activitats ofereixen cursos de participació ciutadana en els processos de l'Agenda 21 local.

www.barcelona2004.org

El Fòrum Barcelona 2004 ofereix un espai per pensar i participar sobre els temes culturals i socials més rellevants.

www.bcn.es/observatori

Enllaç de l'observatori internacional de la democràcia participativa, obert a totes les ciutats que vulguin conèixer, aplicar o intercanviar experiències en l'àmbit local.

www.bcn.es/participacio/

Espai de l'Ajuntament de Barcelona dedicat a la participació ciutadana.

www.bcn.es/tjussana

Espai municipal al servei de totes les associacions i entitats de la ciutat.

www.delibera.info

Delibera és un sistema que permet debatre col·lectivament, fins i tot en grups nombrosos, qualsevol tema de manera àgil i senzilla. El debat pot ser presencial o per Internet. Al web hi trobareu diversos debats oberts.

www.demosweb.org

Fòrum i xarxa de coordinació per a la democràcia participativa a Catalunya.

www.diba.es/flordemaig/participacio

Centre per a la Participació Ciutadana de la Diputació de Barcelona, que té com a objectiu potenciar la participació ciutadana en l'acció pública dels municipis.

www.pangea.org/ecoconcern

Ecoconcern és una associació sense ànim de lucre creada amb l'objectiu de promoure innovacions dins d'un marc multidisciplinar (econòmic, social, etc.).

www.portoalegre.rs.gov.br

Experiència de pressupostos participatius a la ciutat de Porto Alegre (Brasil).

www.terra.es/personal3/participambient

Seminari permanent sobre participació i educació ambiental. Fòrum sorgit d'un grup de treball que es va crear en les *Terceras Jornadas de Educación Ambiental* d'Espanya.

www.xarxanet.org

Portal de la Xarxa Associativa i de Voluntariat de Catalunya. Inclou *link* al Servei Català del Voluntariat.

Centre de Recursos Barcelona Sostenible

Carrer Nil Fabra, 20 baixos
08012 Barcelona
Tel. 93 237 47 43
Fax. 93 237 08 94
A/e: recursos@mail.bcn.es
Web: www.bcn.es/agenda21/crbs

Ajuntament de Barcelona

Horari:

De dilluns a divendres de 9.30 a 14 h - 16.30 a 20 h
Dissabtes d'11 h a 13.30 h

En conveni amb:

Tel. 93 488 29 79
A/e: scea@pangea.org
Web: www.pangea.org/scea